

Crna Gora

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

Operativni priručnik za grantove
Peti poziv (MIDAS)
Investicije u poljoprivredna gazdinstva
Mjera: Upravljanje stajskim đubrivom

Ovaj Operativni priručnik služi kao uputstvo za apliciranje i odlučivanje
u okviru V (petog) javnog poziva za MIDAS grantove
maj 2014.

Sadržaj

AKRONIMI – POJMOVI	4
1. UVOD	5
1.1 Posebno obrazloženje za svaki oblik ulaganja	6
1.1.1 Unaprijeđeno skladištenje stajskog đubriva	6
1.1.2 Sakupljanje otpadnih voda iz silaže	6
1.1.3 Adekvatan transport i nanošenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i otpadnih voda iz silaže	7
2. MJERA: UPRAVLJANJE STAJSKIM ĐUBRIVOM	8
2.1 Ciljevi mere	8
2.2 Definicija korisnika	8
2.3 Opšti kriterijumi prihvatljivosti za investicije	8
2.4 Posebni kriterijumi prihvatljivosti	10
2.5 Neprihvatljivi troškovi	12
2.6 Prihvatljivi troškovi	13
2.7 Prihvatljive investicije	13
2.8 Iznos podrške	14
2.9 Kriterijumi za bodovanje i rangiranje	15
3. ZAHTJEVI KORISNIKA ZA PODRŠKU IZ MIDAS GRANTOVA	16
3.1 Broj poziva i zahtjeva	16
3.2 Koherentnost i kompatibilnost	16
3.3 Prijem zahtjeva	16
3.3.1 Aplikacione forme i potrebna dokumentacija	16
3.4 Ekološka i socijalna procjena	17
3.5 Dokumentacija za mjere zaštite životne sredine	18
3.6 Monitoring i izvještavanje	18
3.7 Verifikacija, evaluacija i odobravanje zahtjeva	19
3.8 Neprihvatanja i žalbe	20
3.9 Ugovor o grantu između podnosioca zahtjeva i MPRR	20
3.10 Investiranje u projekat	21
3.11 Nabavke	21
3.12 Zahtjevi za isplatu	23
3.13 Kontrola na terenu	24

3.14	Finansije i isplata	25
3.15	Revizija i kaznena politika	26
4.	ŠEMATSKI PRIKAZ: MIDAS V POZIV ZA GRANTOVE – TOK APLIKACIONIH PROCEDURA	27

Akronimi – Pojmovi

OPG	Operativni priručnik za grantove
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
DPP	Dobra poljoprivredna praksa
UG	Uslovno grlo (10 ovaca, 10 koza, 1 krava ili bik ili konj, 1/2 junica/e) registrovano u registru za identifikaciju životinja (Veterinarska uprava)
GEF	Globalni fond za zaštitu životne sredine (engl. Global Environment Facility)
CRPS	Centralni registar privrednih subjekata
Monteorganica	Crnogorsko sertifikaciono tijelo za organsku proizvodnju
SSS	Služba za selekciju stoke
GEF grantovi	ovaj navod pod naslovom “Prihvatljive investicije“ znači da određena aktivnost može biti refundirana iz predviđenih sredstava, iz komponente GEF grantovi (ovo ne utiče na podnosioca zahtjeva)

1. Uvod

Globalni fond za zaštitu životne sredine (engl. Global Environmental Facility – GEF) bavi se problemima degradacije zemljišta u okviru svoje komponente „DEGRADACIJA ZEMLJIŠTA KAO GLAVNA STRATEŠKA OBLAST I STRATEŠKO PROGRAMIRANJE ZA GEF-4“ koja se primjenjuje u Crnoj Gori, koji sufinansira MIDAS projekat.

Degradacija zemljišta kao glavna strateška oblast obuhvata više strateških programa, od kojih je za nas veoma značajan:

- Strateški program: “Podrška održivom upravljanju poljoprivredom i pašnjacima”
- Projekti i programi biće usmjereni na pet visoko prioriternih poljoprivredno-ekoloških oblasti, od kojih je za Crnu Goru najrelevantnija sljedeća:
- “Održivo upravljanje planinskim ekosistemima”.

Navedeno je da: “Ovaj element programa će se fokusirati na zaštitu planinskih ekosistema i pejzaža koji su važni sa socioekonomskog i ekološkog aspekta. Problem uključuje: zaštitu vodenih resursa, sprečavanje erozije zemljišta, integrisano upravljanje zemljištem i slivovima, kao i stabilizaciju ratarskih, pastoralnih i šumskih ekosistema. Probleme vezane za biodiverzitet, prilagođavanje klimatskim promjenama i zaštitu međunarodnih basena treba rješavati na integrisan način”.

MIDAS projekat je podržao izradu “Kodeksa dobre poljoprivredne prakse” (“Kodeks”) za Crnu Goru, koji je blisko usklađen sa standardima EU vezanim za poljoprivredu i zaštitu životne sredine koje će poljoprivrednici morati da ispune u budućnosti. U tom nastojanju, projekat je identifikovao jedan broj oblasti u koje će poljoprivrednici morati da ulože kako bi ispunili standarde propisane u Kodeksu.

Najčešći poljoprivredno-ekološki rizik identifikovan u studiji (Dobra poljoprivredna praksa) bio je rizik od lokaliziranog zagađenja površinskih i podzemnih voda stajskim đubrivom, tečnim stajnjakom, zagađenom vodom i, u nešto manjoj mjeri, otpadnim vodama iz silaže.

U crnogorskoj poljoprivredi, sektor stočarstva je najviše uključen u ova pitanja.

U cilju rešavanja navedenih problema, tri vrste investicija su prihvatljive za finansiranje u okviru ovog poziva:

1. Unaprijeđeno skladištenje stajskog đubriva,
2. Sakupljanje otpadnih voda iz silaže,
3. Adekvatan transport i nanošenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i otpadnih voda iz silaže.

1.1 Posebno obrazloženje za svaki oblik ulaganja

1.1.1 Unaprijeđeno skladištenje stajskog đubriva

Postoje tri glavne vrste životinjskog otpada koje se dobijaju na stočarskim farmama:

- Stajsko đubrivo (fekalni ostaci, mokraća i prostirka sa ležišta, u relativno čvrstom obliku);
- Tečni stajnjak (smjesa fekalnih ostataka i mokraće u tečnom ili polu-tečnom obliku);
- Zagađena voda (kišnica i voda za pranje koja teče kroz stočna dvorišta ili skladište stajskog đubriva, te tako i postaje zagađena) – ona obično otiče u tečni stajnjak i razređuje ga.

Ove vrste životinjskog otpada predstavljaju tri glavna rizika po životnu sredinu i javno zdravlje, jer:

- su bogate nitratima i amonijakom, koji su dobri izvori hranljivih materija za biljke, ali mogu zagađivati površinske i podzemne vode preko granica dozvoljenih zakonskim propisima EU. Direktiva EU o nitratima posebno se bavi ovim rizikom;
- su bogate lako razgradivom organskom materijom, što rezultira velikom biološkom potrošnjom kiseonika (eng. Biological Oxygen Demand – BOD) koja negativno utiče na vodenu faunu, ukoliko se ispuštaju u površinske vode;
- mogu sadržati bakterije i druge organizme koji su štetni po ljudsko zdravlje, predstavljajući rizik ukoliko cure u bunare ili bušotine koje se koriste za dobijanje vode za ljudsku upotrebu ili korišćenje na mljekari na farmi ili u objektu za preradu hrane. Kombinacija visoke koncentracije nitrata i bakterijskog zagađenja može dovesti do pretvaranja nitrata u nitrite u ljudskom digestivnom traktu, što dovodi do tzv. "sindroma plave bebe" ili "sindroma vode iz bunara".

Međutim, i jedinjenja koja sadrže azot i organska materija mogu značajno doprinijeti plodnosti zemljišta. Zbog toga, pravilno upravljanje ovim životinjskim otpadima podrazumijeva njihovo skladištenje tako da ne prouzrokuju lokalno zagađenje podzemnih i površinskih voda, zatim njihov transport i razbacivanje na poljoprivredno zemljište na takav način da većinu hranljivih materija dobiju biljke, a ne da se one izgube oticanjem ili ispiranjem u podzemne i površinske vode.

Na mnogim stočarskim farmama u Crnoj Gori, kapaciteti za skladištenje stajskog đubriva ne podrazumijevaju ništa drugo do gomilu stajskog đubriva na otvorenom prostoru, na golom zemljištu, koja može predstavljati potencijalan izvor oticanja, kako tečnosti iz samog stajskog đubriva tako i kišnice koja pada i filtrira se kroz tu gomilu. Vjeruje se da većina stočarskih farmi u Crnoj Gori ne posjeduje skladišne kapacitete za stajsko đubrivo, koji su odgovarajućeg standarda, te bi imale korist od investiranja u ovu oblast.

1.1.2 Sakupljanje otpadnih voda iz silaže

Otpadne vode iz silaže takođe su izvor nitrata i karakteriše ih mnogo veća biološka potrošnja kiseonika od tečnog stajnjaka, čineći ih time visokorizičnim za površinske vode. Proizvodnja otpadnih voda iz veoma suve kukuruzne silaže je minimalna, ali je uobičajena kada se vrši siliranje trave ili kod vlažnije kukuruzne silaže.

Za razliku od stajskog đubriva ili tečnog stajnjaka, otpadne vode iz silaže su bogate hranljivim materijama. Jedan od najboljih načina za rješavanje pitanja ovih otpadnih voda je da se one apsorbiraju u slami (prostirci) koju je kasnije lako odstraniti. Sa druge strane, one se mogu odnijeti tankerom i raspršiti po poljoprivrednom zemljištu na isti način kao i tečni stajnjak. Skladište za silažu treba da bude napravljeno tako da se obezbijedi da otpadne vode iz silaže ne dospiju do vodenih tokova, već da se zaustave i bezbjedno uskladište dok se ne iskoriste na jedan od pomenutih načina.

Do sada, pravljenje silaže nije bilo tako uobičajeno u Crnoj Gori. Međutim, ono ima mnogo toga da ponudi stočnoj industriji i trebalo bi da postane uobičajenije kako se sektor bude razvijao. Adekvatne tehnike sušenja u velikoj mjeri će doprinijeti smanjenju dobijenih otpadnih voda. Za dobro napravljenu kukuruznu silažu, jednostavna tehnika koja se sastoji u oblaganju donjeg dijela skladišta za silažu balama slame (prostirke) može biti dovoljna da se apsorbiraju sve otpadne vode od silaže, bez dodatnih infrastrukturnih investicija.

1.1.3 Adekvatan transport i nanošenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i otpadnih voda iz silaže

Nakon adekvatnog sakupljanja i skladištenja, stajsko đubrivo, tečni stajnjak, zagađenu vodu i, u nekim slučajevima, otpadne vode iz silaže treba transportovati i raspršiti po poljoprivrednom zemljištu za vrijeme odgovarajućih uslova (zemljište, vremenske prilike i poljoprivredne kulture). Za tekućine i polu-tekućine potrebni su tankeri sa dodacima za prskanje ili razbacivanje, zajedno sa pumpama koje pokreću materijal iz skladišta u tanker. Za stajsko đubrivo potrebni su razbacivač đubriva-prikolica i dodaci u vidu prednjih utovarivača za traktore ili slična oprema pomoću koje se prikolica puni materijalom iz skladišta stajskog đubriva. Uz dobro projektovanu opremu izbjeci će se prosipanje prilikom transporta i omogućiti precizno nanošenje, uz manji rizik od nasumičnog nanošenja na žive ograde i vodene tokove i uz smanjeno zagađivanje vazduha.

U državama-članicama EU, jedan od "statutarnih uslova upravljanja" (eng. Statutory Management Requirements – SMR) koji poljoprivrednici moraju da ispoštuju da bi se kvalifikovali za jednokratno plaćanje je Direktiva Savjeta 80/68/EEC, od 17. decembra 1979. godine, o zaštiti podzemnih voda od zagađivanja prouzrokovanog određenim opasnim supstancama.

Spisak opasnih supstanci uključuje mineralna ulja, kao što je dizel gorivo koje se obično koristi za mehanizaciju na farmi. Do curenja i prosipanja neminovno dolazi, a ukoliko nađu put do podzemnih voda, ove materije mogu predstavljati ozbiljan izvor zagađenja.

Glavni način da se takvo prosipanje zadrži jeste da se tanker za gorivo i površina na kojoj se puni gorivo postavi na vrh čvrste betonske podloge sa niskim zidom, kako bi se zadržalo svako prosipanje. Tanker i pumpa takođe moraju biti u dobrom stanju, a slavine i ventili ne smiju da cure.

Ovaj Poziv predviđa budžet od oko 500.000 € i iznos podrške od 50% od prihvatljivih investicija.

Ovaj Poziv, kao što je to bio slučaj sa prethodnim MIDAS pozivima, će primjenjivati IPARD procedure, osigurati usaglašenost sa njima i njihovo dosljedno sprovođenje.

2. Mjera: Upravljanje stajskim đubrivom

2.1 Ciljevi mere

- Smanjenje rizika od zagađivanja nitratima površinskih i podzemnih voda, koji potiče od stajskog đubriva, tečnog stajnjaka, zagađene kišnice i otpadnih voda iz silaže.
- Smanjenje lokaliziranog zagađenja površinskih voda, bilo putem eutrofikacije (obogaćivanje hranljivim sadržajem) ili smanjenja kiseonika prouzrokovanog ispuštanjem organske materije sa velikom biološkom potrošnjom kiseonika.
- Pomaganje poljoprivrednicima da poštuju standarde EU u ovim oblastima, tako da ispune buduće zakonske obaveze i relevantne kriterijume tzv. „unakrsne usklađenosti” koji se primjenjuju na poljoprivredne subvencije u skladu sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU.

2.2 Definicija korisnika

Korisnik je fizičko lice ili privredno društvo ili udruženje koje, u trenutku objavljivanja Poziva, mora posjedovati najmanje 5 uslovnih grla (50 ovaca, 50 koza, 5 krava/bikova/konja, 10 junica, itd) registrovanih u registru za identifikaciju i obilježavanje životinja (Veterinarska uprava) i 5 ha obradivog zemljišta.

Opšti kriterijumi prihvatljivosti za korisnike

- Korisnik mora biti državljanin Crne Gore sa mjestom boravka u Crnoj Gori;
- Korisnik ne može biti privredno društvo (djelimično ili potpuno) u državnom vlasništvu, ili državna institucija;
- Korisnici su fizička lica koja imaju navršenih najmanje 18 godina starosti u trenutku podnošenja zahtjeva i manje od 70 godina starosti po zaključenju Poziva;
- Korisnici su privredna društva čija primarna poslovna aktivnost mora biti vezana za poljoprivredu;
- Ukoliko je korisnik zadruga ili udruženje, to mora dokazati dokumentom o registraciji u CRPS (Centralni registar privrednih subjekata);
- Podnosilac zahtjeva / poljoprivredno gazdinstvo se može prijaviti samo za jedan projekat ovog Priručnika. Ukoliko se tokom ocjenjivanja utvrdi da su se članovi istog poljoprivrednog gazdinstva prijavili za dva projekta, oni će biti diskvalifikovani;
- Jedan poljoprivrednik (poljoprivredno gazdinstvo) može konkurisati za maksimum tri projekta, koji predstavlja tehnološko - ekonomski zaokruženu cjelinu u toku vremenskog trajanja MIDAS projekta.
- Prijave za ovaj poziv mogu se podnijeti nakon uspješnog završetka prethodnih ugovora o grantu, ako ih je bilo (dokaz će biti zahtjev za isplatu sa svom pratećom dokumentacijom predatom MPRR-u), do momenta objavljivanja poziva (20. maj 2014.), dokazujući da su investicije u okviru prethodnih MIDAS poziva u potpunosti realizovane.

2.3 Opšti kriterijumi prihvatljivosti za investicije

- Investicija za koju se podnosi Zahtjev za odobravanje projekta mora biti po završetku investiranja trajno stacionirana u Crnoj Gori;
- U slučaju da je predmet investicije navedene u Zahtjevu za odobravanje projekta za investicionu grant podršku nabavka roba, korisnik mora da priloži detaljnu tehničku specifikaciju sa vrijednostima za svaku pojedinačnu stavku;

- Troškovi / cijene koštanja svakog dijela investicije moraju biti u skladu sa razumnim trenutnim tržišnim cijenama;
- U slučaju da su predmet investicije navedene u Zahtjevu za odobravanje projekta za investicionu grant podršku građevinski radovi, korisnik mora da dostavi Idejni projekat sa detaljnim predmjerom i predračunom planiranih radova (u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata) ili specifikaciju materijala iz predložene investicije s tim da svi navedeni radovi i / ili materijali moraju biti mjerljivi.
- Izgradnja ili rekonstrukcija ili adaptacija objekata navedenih od strane korisnika u Zahtjevu za odobravanje projekta za investicionu grant podršku se ne može podržati na zemljištu ili objektu koje nije u vlasništvu korisnika ili članova njegove kućne zajednice (roditelji, supružnici ili djeca) ili je pod nekim pravnim teretom (hipoteka ili sl);
- Svi podneseni dokumenti ne smiju biti stariji od 6 mjeseci i ako su dostavljeni na stranom jeziku moraju biti prevedeni na crnogorski jezik (prevod od strane ovlaštenog prevodioca / sudskog tumača);
- Ukoliko se investicija navedena u Zahtjevu za odobravanje projekta za investicionu grant podršku odnosi na oblasti stočarstva i živinarstva, poljoprivredno gazdinstvo treba da poštuje propise Kodeksa dobre poljoprivredne prakse;
- Investicija ostaje prihvatljiva za finansiranje pod uslovom da, u periodu od pet godina od konačne isplate Direktorata za IPARD plaćanja, ne dogode se značajne izmjene u smislu:
 - * Uticaja na njenu prirodu ili njene uslove za implementaciju;
 - * Koje su rezultat promjene u prirodi vlasništva jednog dijela infrastrukture, ili prestanka ili izmještaja sufinansirane proizvodne aktivnosti.
- Nabavka svih vrsta roba, usluga, životinja i radova može biti prihvaćena za podršku ako je dobavljač roba, pružalac usluga i izvođač radova pravno lice;
- Planirana investicija ne može biti podržana u slučaju da je podnosilac zahtjeva primio grant podršku za isti tip investicije tokom prethodnih MIDAS javnih poziva.
- Investicija u okviru ovog poziva ne može biti podržana u okviru nekog drugog MPRR grant programa.
- Ukoliko je predmet investicije nabavka priključne mehanizacije, korisnik mora posjedovati traktor ili on mora biti u vlasništvu jednog od članova gazdinstva;
- Ukoliko je predmet investicije nabavka mehanizacije, podnosilac zahtjeva nije prihvatljiv za podršku, ukoliko je u prethodnih 5 godina dobio podršku od Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja za nabavku iste;
- Podržava se nabavka isključivo namjenske mehanizacije;
- U slučaju da se koristi zemljište koje je pod zakupom, ugovor o zakupu mora biti zaključen na period od najmanje 10 godina;
- Korisnik može da otpočne svoju investiciju samo nakon stupanja na snagu ugovora o grantu potpisanog od strane korisnika i MPRR-a.

2.4 Posebni kriterijumi prihvatljivosti

Korisnik je dužan da se pridržava propisanih kriterijuma za svaki relevantni sektor. Ovi kriterijumi se moraju poštovati u propisanom datumu i tokom cijelog procesa (realizacije) projekta.

Unaprijeđeno skladištenje stajskog đubriva:

- Skladište treba da ima kapacitet da podrži najmanje šestomjesečnu količinu stajskog đubriva i tečnog stajnjaka koju proizvede stoka koja se drži na farmi, nakon svakog planiranog proširenja. Skladišne potrebe izračunavaju se korišćenjem tabele iz dodatka Aneksa 4 (Zahtjevi za skladištenje đubriva);
- Skladište treba da posjeduje dodatni kapacitet da primi zimske padavine koje se slivaju u njega, uključujući kišu koja direktno pada na skladište (ukoliko nije pokriveno). To je takođe uključeno u tabelu za izračunavanje dato u dodatku Aneksa 4 (Zahtjevi za skladištenje đubriva);
- Skladište treba da sadrži vodonepropusni dio za tečni dio, kako bi se izbjeglo curenje u podzemne ili površinske vode. Kod skladišta za tečni stajnjak, to važi za cijelo skladište. Skladišta za stajsko đubrivo mogu se napraviti tako da se tečnost sliva u vodonepropusni tanker;
- Konstrukcija i materijali treba da budu osmišljeni tako da podrže težinu i pritisak uskladištenog stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i vode, zatim rad poljoprivredne mehanizacije na punjenju i pražnjenju skladišta za stajsko đubrivo, i korozivne efekte stajskog đubriva i tečnog stajnjaka;
- Tanker za tečni stajnjak i vodu treba da bude bezbjedno zagrađen ogradom kako bi se spriječilo da djeca, radnici ili životinje upadnu u njega, i treba da ima mogućnost/način izlaza u slučaju da neko upadne u njega;
- Kako bi se ublažio rizik od zagađivanja i neprijatni efekat mirisa i muva, skladište za stajsko đubrivo ili tečni stajnjak mora biti smješteno dalje od vodenih tokova i bunara, kuća i granica farme, mljekara i drugih objekata za preradu i skladištenje hrane ili stoče hrane. Skladište treba da bude locirano tako da bilo koje slučajno curenje ili prosipanje ne otiče direktno u bilo koji vodeni tok i da ni u kom slučaju ne zagađuje izvor pitke vode.

Sakupljanje otpadnih voda iz silaže:

- Skladište za silažu treba da ima vodootporne površine i blagi nagib kako bi se omogućilo slivanje tečnosti u vodootpornu jamu ili tanker gdje se otpadne vode od silaže mogu bezbjedno čuvati; ovo može biti tanker za tečni stajnjak napravljen u skladu sa kriterijumima projektovanja datim ranije u tekstu;
- Jama ili tanker za otpadne vode treba da ima dovoljan kapacitet da uskladišti očekivanu količinu otpadnih voda od silaže (pogledati tabelu u Aneksu 4 (Zahtjevi za skladištenje đubriva)); Ukoliko se otpadne vode kanališu u tanker za tečni stajnjak, onda se kapacitet tankera za tečni stajnjak mora povećati kako bi se omogućilo dodatno unošenje otpadnih voda od silaže;

- Svaka otvorena jama za otpadne vode treba da bude bezbjedno zagrađena ogradom kako bi se spriječilo da djeca, radnici ili životinje upadnu u nju, i treba da ima mogućnost/način izlaza u slučaju da neko upadne u nju;
- Konstrukcija i materijali treba da budu osmišljeni tako da podrže težinu i pritisak uskladištene silaže, naročito prilikom utovara i sabijanja, zatim rad poljoprivredne mehanizacije, i korozivne efekte otpadnih voda od silaže.
- Skladište za silažu i jama za otpadne vode treba da budu locirani tako da bilo koje slučajno curenje ili prosipanje ne otiče direktno u bilo koji vodeni tok i da ni u kom slučaju ne zagađuje izvor pitke vode.

Adekvatan transport i nanošenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i otpadnih voda iz silaže:

- Jedina ili primarna svrha kupljene opreme treba da bude pretovar i nanošenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka, otpadnih voda od silaže i sličnog otpada. Oprema mora da odgovara veličini postojećeg ili planiranog stočarskog gazdinstva;

Posebni kriterijumi prihvatljivosti po sektorima:

Sektor mljekarstva:

- Broj priplodnih životinja po završetku investiranja ne smije biti manji od broja na početku investiranja (u slučaju da je broj grla manji na kraju investicije, to treba predstaviti dokazom o opravdanom razlogu manjeg broja (dokaz od veterinara o uginuću, prinudnom klanju)).

Uzgoj stoke za tov:

- Broj životinja po završetku investiranja ne smije biti manji od broja životinja na početku investiranja (u slučaju da je broj grla manji na kraju investicije, to treba predstaviti dokazom o opravdanom razlogu manjeg broja (dokaz od veterinara o uginuću, prinudnom klanju, ili prodaji nedostajućeg broja životinja registrovanoj klanici, ako je slučaj gajenja životinja u svrhe tova za proizvodnju mesa)).

Uzgoj ovaca i koza:

- Broj priplodnih životinja po završetku investiranja ne smije biti manji od broja životinja na početku investiranja (u slučaju da je broj grla manji na kraju investicije, to treba predstaviti dokazom o opravdanom razlogu manjeg broja (dokaz od veterinara o uginuću, prinudnom klanju, ili prodaji nedostajućeg broja životinja registrovanoj klanici, ako je slučaj gajenja životinja u svrhe tova za proizvodnju mesa)).

Uzgoj prasadi:

- Broj životinja po završetku investiranja ne smije biti manji od broja životinja na početku investiranja (u slučaju da je broj grla manji na kraju investicije, to treba predstaviti dokazom o opravdanom razlogu manjeg broja (dokaz od veterinara o uginuću, prinudnom klanju, ili prodaji nedostajućeg broja životinja registrovanoj klanici, ako je slučaj gajenja životinja u svrhe tova za proizvodnju mesa)).

Uzgoj živine:

- Broj životinja po završetku investiranja ne smije biti manji od broja životinja na početku investiranja (u slučaju da je broj životinja manji na kraju investicije, to treba predstaviti dokazom o opravdanom razlogu manjeg broja (dokaz od veterinara o uginuću, prinudnom klanju, ili prodaji nedostajućeg broja životinja registrovanoj klanici, ako je slučaj gajenja životinja u svrhe tova za proizvodnju mesa)).

2.5 Neprihvatljivi troškovi

- Porezi, uključujući porez na dodatu vrijednost (odnosi se samo na kompanije / pravna lica),
- Troškovi carine i uvoza i sve ostale slične nadoknade,
- Kupovina ili uzimanje u zakup zemljišta i postojećih kapaciteta,
- Novčane kazne i druga novčana kažnjavanja i sudski troškovi,
- Operativni troškovi,
- Korišćena ili polovna oprema i mehanizacija,
- Bankovni troškovi, troškovi garancija i ostali slični troškovi,
- Kupovina prava na poljoprivrednu proizvodnju, životinje, sadnice jednogodišnjih kultura,
- Troškovi održavanja, amortizacije i zakupa,
- Troškovi vezani za ugovore o zakupu, kao što je marža zakupodavca, režijski troškovi i troškovi osiguranja,
- Troškovi reprezentacija, osim onih od opšteg interesa,
- Novi sistem za navodnjavanje ili proširivanje postojećih sistema za navodnjavanje,
- Investicije u preradu ili druge aktivnosti koje mogu rezultirati povećanim zagađivanjem prekograničnih vodenih površina,
- Nabavka pesticida,
- Investicije u državne firme,
- Investicije u zemljište koje formalno ili neformalno zauzima ili koristi treća strana, što bi rezultiralo raseljavanjem,
- Investicije koje mogu imati negativan uticaj na zaštićena ili važna prirodna staništa, ekosisteme ili biodiverzitet,
- Nabavka mehanizacije (traktora i priključaka) sa ciljem pružanja usluga izvan sopstvenog poljoprivrednog gazdinstva se ne smatra kao prihvatljiva,
- Investicije u iskopavanje i rekonstrukciju bunara.

2.6 Prihvatljivi troškovi

Kao prihvatljivi trošak može biti prihvaćena izrada tehničke dokumentacije (nacrti, skice, proračuni). Maksimalno prihvatljiv iznos troška za ovu namjenu je do 600 € (do 300 € se nadoknađuje).

2.7 Prihvatljive investicije

Prioritetni sektori i vrste investicija

Prioritetni sektori: mljekarstvo, uzgoj stoke, uzgoj ovaca i koza, uzgoj prasadi i živine.

Mljekarstvo i uzgoj stoke:

- Izgradnja / rekonstrukcija / adaptacija kapaciteta za sakupljanje i odlaganje / prečišćavanje (upravljanje) stajskog đubriva, sa pratećom opremom;
- Izgradnja / rekonstrukcija / adaptacija kapaciteta za sakupljanje i skladištenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i vode zagađene stajskim đubrivom, zajedno sa otpadnim vodama iz silaže u slučajevima kada je to relevantno;
- Izgradnja / rekonstrukcija / adaptacija kapaciteta i / ili nabavka opreme za skladišta za silažu (izgradnja i rekonstrukcija) kako bi se obezbijedilo da se otpadne vode bezbjedno sakupljaju i ne ulaze u podzemne ili površinske vode.
- Kupovina mehanizacije za transport i raspršivanje stajskog đubriva i tečnog stajnjaka, uključujući prikolice i rasprskivače za stajsko đubrivo; tankere i rasprskivače za tečni stajnjak; pumpe za tečni stajnjak; dodatke u vidu vila za stajsko đubrivo; dodatke u vidu prednjih utovarivača za traktore; strugalice za stajsko đubrivo; i sličnu opremu čija je jedina ili primarna svrha utovar i raspršivanje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i sličnih otpada;
- Oprema za sakupljanje stajnjaka iz boksova.

Uzgoj ovaca i koza:

- Izgradnja / rekonstrukcija / adaptacija kapaciteta i / ili nabavka opreme za sakupljanje / skladištenje stajskog đubriva i vode zagađene stajskim đubrivom;
- Kupovina mehanizacije za transport i raspršivanje stajskog đubriva i tečnog stajnjaka, uključujući prikolice i prskalice za stajsko đubrivo; tankere i prskalice za tečni stajnjak; pumpe za tečni stajnjak; dodatke u vidu vila za stajsko đubrivo; dodatke u vidu prednjih utovarivača za traktore; strugalice za stajsko đubrivo; i sličnu opremu čija je jedina ili primarna svrha utovar i raspršivanje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i sličnih otpada;
- Oprema za sakupljanje stajnjaka iz boksova.

Uzgoj prasadi:

- Izgradnja / rekonstrukcija / adaptacija kapaciteta i / ili nabavka opreme za sakupljanje / skladištenje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i vode zagađene stajskim đubrivom;
- Kupovina mehanizacije za transport i raspršivanje stajskog đubriva i tečnog stajnjaka, uključujući prikolice i prskalice za stajsko đubrivo; tankere i prskalice za tečni

stajnjak; pumpe za tečni stajnjak; dodatke u vidu vila za stajsko đubrivo; dodatke u vidu prednjih utovarivača za traktore; strugalice za stajsko đubrivo; i sličnu opremu čija je jedina ili primarna svrha utovar i raspršivanje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i sličnih otpada;

- Oprema za sakupljanje stajnjaka iz boksova.

Uzgoj živine:

- Izgradnja / rekonstrukcija / adaptacija kapaciteta i / ili nabavka opreme za sakupljanje / skladištenje stajskog đubriva i vode zagađene stajskim đubrivom;
- Kupovina mehanizacije za transport i raspršivanje stajskog đubriva, uključujući prikolice i prskalice za stajsko đubrivo; dodatke u vidu vila za stajsko đubrivo; dodatke u vidu prednjih utovarivača za traktore; strugalice za stajsko đubrivo; i sličnu opremu čija je jedina ili primarna svrha utovar i raspršivanje stajskog đubriva, tečnog stajnjaka i sličnih otpada.

2.8 Iznos podrške

Podrška se obezbjeđuje u iznosu od 50% od prihvatljivih investicija, za sve oblasti investiranja.

Minimalna ukupna vrijednost investicija (EUR)	Maksimalna ukupna vrijednost investicija (EUR)
3,000	15,000

2.9 Kriterijumi za bodovanje i rangiranje

(Kriterijumi koje će koristiti Direktorat za IPARD plaćanja prilikom rangiranja zahtjeva)

Kriterijumi za bodovanje i rangiranje

Veličina poljoprivrednog gazdinstva korisnika	Maksimum 40 bodova
Stočarstvo – broj uslovnih grla – svako uslovno grlo u vlasništvu - 0,5 bodova (dokaz: izvještaj sa terenske kontrole);	Maksimum do 25 bodova
Bodovanje zemljišta (boduje se samo obradivo zemljište u vlasništvu podnosioca zahtjeva i zemljište koje aplikant koristi, a u vlasništvu je članova njegove / njene uže / šire porodice (djed, baba, roditelji, brat, sestra, supružnik, djeca) i ima saglasnost za korišćenje tog zemljišta. (dokaz: katastarski dokument)	0,5 bodova po ha, Maksimum 15 bodova
Socijalni i pravni status aplikanta, pol i osiguranje	Maksimum 20 bodova
Socijalni status (mladi poljoprivrednik) (mladi poljoprivrednik je lice koje u momentu objavljivanja ovog Poziva ima manje od 40 godina)	10 bodova
Aplikant - lice ženskog roda - registrovani nosilac poljoprivrednog gazdinstva (u momentu objavljivanja Poziva)	5 bodova
Vrsta aplikanta (status, pravno / fizičko lice) - Aplikant: individualno poljoprivredno gazdinstvo - preduzetnik - Aplikant: poljoprivredni osiguranik u trenutku objavljivanja poziva - Aplikant: zadruga ili udruženje, koje djeluje kao jedno poljoprivredno gazdinstvo	5 bodova 5 bodova 3 boda
Lokacija gazdinstva (udaljenost od grada i nadmorska visina)	Maksimum 15 bodova
Udaljenost gazdinstva od zgrade opštine	Od 3 do 15 km – 4 boda
Udaljenost gazdinstva od zgrade opštine	Od 15 do 30 km – 7 bodova
Udaljenost gazdinstva od zgrade opštine	Preko 30 km – 10 bodova
Nadmorska visina: bodovi za prebivalište korisnika iznad 800 m nadmorske visine	5 bodova
Poštovanje standarda (organski proizvođač)	Maksimum 10 bodova
Organiski proizvođač - U procesu sertifikacije u trenutku objavljivanja Poziva - Ima sertifikat u trenutku objavljivanja Poziva	5 bodova 10 bodova
Poljoprivredno obrazovanje i obuka	Maksimum 15 bodova
Završena srednja poljoprivredna škola	5 bodova
Završen poljoprivredni fakultet	10 bodova
Ukupno	Maksimum 100 bodova

3. Zahtjevi korisnika za podršku iz MIDAS grantova

3.1 Broj poziva i zahtjeva

Peti Javni poziv je objavljen 20. maja 2014. godine, a rok za podnošenje zahtjeva će trajati 45 dana, počevši od 2. juna 2014. godine zaključno sa 17. julom 2014. godine.

3.2 Koherentnost i kompatibilnost

Korisnik koji dobije podršku kroz mjere iz ovog Operativnog priručnika za prikazanu investiciju ne smije koristiti podršku iz ostalih programa za iste aktivnosti ili investicije, kao ni podršku iz ostalih izvora (opštine, donatori i sl). Zahtjevi za naredni projekat se mogu podnositi nakon uspješnog završetka prošlog projekta (dokaz će biti Zahtjev za isplatu sa svom pratećom dokumentacijom), pod uslovom da su investicije u okviru prethodnih MIDAS poziva u potpunosti implementirane.

3.3 Prijem zahtjeva

Sredstva predviđena ovim Pozivom, za ovu mjeru, dodjeljuju se putem javnog konkursa (Poziva) koji će biti objavljen u štampanim i elektronskim medijima i na sajtu MPRR-a, Savjetodavne službe u biljnoj proizvodnji, kao i na web sajtu MIDAS projekta.

3.3.1 Aplikacione forme i potrebna dokumentacija

Podnosilac zahtjeva je obavezan da dostavi zahtjev / aplikacionu formu i svu dodatnu dokumentaciju navedenu u aneksu aplikacione forme / zahtjeva.

Za prijavu na javni konkurs, podnosilac zahtjeva ispunjava obrasce i prilaže neophodnu dokumentaciju (Aneksi 1 i 4 ovog Priručnika). Obrasci za prijavu biće dostupni u prostorijama savjetodavnih službi (Služba za selekciju stoke i Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji), kao i na internet stranicama MPRR-a i MIDAS projekta.

Prijava treba da sadrži procijenjene troškove investicije. Procjena treba da bude bazirana na pisanoj cjenovnoj ponudi potencijalnog dobavljača. Treba napomenuti da vrste pojedinih roba koje imaju iste karakteristike ili koje mogu biti nabavljene od istog dobavljača, treba grupisati u cjeline u najvećoj mogućoj mjeri. Primjera radi: daske, eksere, crijep treba grupisati u kategoriju građevinskih materijala.

Zahtjev takođe treba da sadrži kontrolne liste za zaštitu životne sredine i socijalnu zaštitu – Upitnike (Aneks 4). Ova kontrolna lista treba da bude ispunjena od strane podnosioca zahtjeva, uz stručnu pomoć savjetodavnih službi ukoliko je to neophodno.

Zahtjev se može poslati preporučenom poštom sa poštanskom markom i pečatom koji pokazuje tačan datum slanja na sljedeću adresu:

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja,

Rimski trg 46,

81000 Podgorica,

sa naznakom: „Prijava na Peti Javni poziv - MIDAS projekat“.

ili lično na arhivi Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja na gore navedenu adresu.

Zahtjev prima Arhiva MPRR-a, zatim se zahtjev evidentira u registru Arhive MPRR-a, gdje dobija svoj registarski broj. Registar mora biti na raspolaganju Direktoratu za IPARD plaćanja.

Nakon prijema, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja postaje vlasnik aplikacije (zahtjeva za odobrenje projekta) i sve prateće dokumentacije, dok aplikant podnošenjem zahtjeva, može dobiti kopiju.

3.4 Ekološka i socijalna procjena

Svi projekti koji će se finansirati u okviru ovog Poziva iz Programa MIDAS grantova će biti predmet socijalne i ekološke analize. Ovi procesi su usklađeni sa crnogorskim zakonodavstvom i politikama Svjetske banke u vezi sa očuvanjem životne sredine. U Prvom pozivu za grantove MIDAS projekta, projekti finansirani u okviru IBRD i GEF analizirani su i kategorisani prema njihovim potencijalnim ekološkim i društvenim uticajima, kao i crnogorskom zakonodavstvu i operativnim politikama Svjetske banke. Budući da u okviru Drugog i Trećeg poziva, koji su pružali podršku poljoprivredno-ekološkim mjerama ili aktivnostima kvalifikovanim u skladu sa mjerama za suzbijanje degradacije zemljišta GEF-a, očekuje se da će imati djelotvoran efekat na životnu sredinu, i ne predviđa se procjena uticaja na životnu sredinu i procedure za ublažavanje. Za Peti poziv za grantove ćemo primjenjivati princip iz Drugog i Trećeg poziva za grantove.

Po prijemu zahtjeva za grantove, Direktorat za IPARD plaćanja zajedno sa Specijalistom za zaštitne mjere sa MIDAS projekta će provjeriti kontrolnu listu u Aneksu 4 i posredstvom nje izvršiti ekološku i socijalnu provjeru u skladu sa informacijama navedenim u zahtjevu. Kontrolna lista će biti sastavni dio svake prijave / aplikacije. Koristeći kontrolnu listu, projekti će biti klasifikovani u jednu od sljedeće 3 kategorije:

- (a) Projekti za koje je procjena uticaja na životnu sredinu obavezna prema crnogorskom zakonodavstvu (Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu, „Sl. list RCG“ br. 80/05, i „Sl. list CG“ 40/10, 73/10, 40/11 i 27/13) i relevantni podzakonski akti, uključujući Uredbu o izmjeni i dopuni Uredbe o projektima koji su predmet procjene uticaja na životnu sredinu, „Sl. list CG“ 47/13), na osnovu karakteristika projekta, lokacije i/ili karakteristika potencijalnog uticaja;
- (b) Projekti za koje je potrebna procjena uticaja na životnu sredinu (npr. EMP) u skladu sa procedurama Svjetske banke (i na osnovu kontrolnih lista, gdje je više od jednog odgovora zaokruženo sa "da" i/ili sa složenim mjerama ublažavanja osim onih navedenih u kontrolnoj listi); i
- (c) Projekti za koje nije neophodna detaljna procjena uticaja na životnu sredinu, imajući u vidu da su njihovi očekivani negativni uticaji na životnu sredinu minimalni ili zanemarljivi, ili koji mogu zahtijevati samo neke od mjera ublažavanja navedenih u kontrolnoj listi.

Projekti pod kategorijom (a), koji zahtijevaju potpunu procjenu uticaja na životnu sredinu prema zakonodavstvu Crne Gore ili koji su slični projektu kategorije „A“ Svjetske banke, neće se finansirati iz grant programa MIDAS projekta. Ovo samo limitira intenzivno držanje životinja i farme koje drže preko 5.000 tovnih pilića, 6.000 kokošaka i ćuraka, 2.000 svinja ili 500 krmača uključujući i njihove prasiće (do 30 kg), kao i 200 mjesta za goveda, ovce, koze, konje i magarad.

Projekti koji će rezultirati raseljavanjem treće strane koja formalno ili neformalno naseljava ili koristi zemljište na kojem će biti investirano, se neće finansirati. Ovo će biti kontrolisano kao dio procesa ekološke i socijalne procjene.

Sve aktivnosti na međunarodnim vodenim putevima ili pritokama tih vodenih puteva, koje mogu prouzrokovati promjene u kvalitetu ili količini vode kojom se snadbijevaju susjedne države, se neće finansirati. Ovaj projekat će biti dodatno pregledan od strane Svjetske banke.

3.5 Dokumentacija za mjere zaštite životne sredine

Za svaki zahtjev popunjava se kontrolni upitnik za ekološka i socijalna pitanja (Aneks 4). Popunjena kontrolna lista za svaki zahtjev čuva se u projektnoj dokumentaciji, precizirajući vrstu (analiza činjeničnog stanja) potrebnu za datu aktivnost. U slučaju da je potrebno prikazati EMP, to će biti određeno nakon prijema aplikacije, ili tokom pregledanja od strane Direktorata za IPARD plaćanja, ili tokom terenske kontrole, i u skladu sa tim provjerama aplikacija će biti vraćena ili će se od aplikanta zatražiti da pripremi EMP. Aplikant je dužan pripremiti EMP. Kako Specijalista za mjere zaštite na MIDAS projektu, tako i Savjetodavne službe, biće na raspolaganju da pruže potrebnu podršku aplikantu u pripremi EMP-a. EMP, zajedno sa kontrolnom listom za zaštitne mjere životne sredine će se čuvati u dokumentaciji za grant. Primjeri EMP-a su dati u okviru Aneksa 4.

Aktivnosti u zaštićenim područjima podlijeće planovima za upravljanje životnom sredinom koji se nadovezuju na odredbe obrazaca u Aneksu 4, ali će uključiti i konkretne mjere koje su obavezne u skladu sa zakonima Crne Gore, proglašenjima zaštićenih područja, i različitim uredbama i odlukama koje regulišu takve aktivnosti u zaštićenim područjima.

Ovi planovi za upravljanje životnom sredinom će se objaviti i podlijeće procesu javne rasprave.

Specijalista za zaštitne mjere na MIDAS projektu će pregledati i odobravati dostavljene EMP-ove, dok će EMP-ovi za aktivnosti u zaštićenim područjima biti poslani Ekspertu Svjetske banke za zaštitu životne sredine na pregled i dalja uputstva.

Objavljivanje: Kompletiran plan za upravljanje životnom sredinom (za projekte gdje se ovaj plan smatra neophodnim, prema kontrolnoj listi) biće objavljen na javnom mjestu u blizini potprojektna lokacije. Javna mjesta mogu biti opštinske zgrade, biblioteke, autobuska stajališta, ili obične table za oglašavanje, koje obezbjeđuju da većina stejkholdera na koje projekat utiče bude obaviještena. Zatim, web sajt MIDAS projekta će takođe biti korišćen da se objavi plan za upravljanje životnom sredinom, a način dobijanja povratnih informacija ili žalbi će se takođe uspostaviti na web sajtu (e-mailom ili običnom poštanskom pošiljkom).

Za planove upravljanja životnom sredinom za zaštićena područja, nakon objavljivanja, uz dovoljno vremena da se pregledaju dokumenta, održaće se proces javne rasprave (najavljen ranije) sa ciljem da se osigura da se sve potencijalno pogođeno javno mnjenje obavijesti o planiranim aktivnostima i dobije šansu da saopšti svoje mišljenje o aktivnosti. Zapisnici sa ovih rasprava će biti sastavni dio ovog plana i biće podneseni zajedno sa regularnim zahtjevom. Cilj objavljivanja i javnih rasprava je da se obezbijedi dobijanje sve podrške ili žalbi prije početka radova, tako da bi se plan projekta i plan za upravljanje životnom sredinom mogli, shodno tome, prekontrolisani sa ciljem da spriječe žalbe kada se radovi budu realizovali. Zajmoprimec će na kraju biti odgovoran za konsultacije i garantovanje da su svi njegovi susjedi ili krajnje pogođeni stejkholderi konsultovani.

3.6 Monitoring i izvještavanje

Kao dio redovnih aktivnosti supervizije od strane MIDAS projektnog tima, ovaj Tim će pružiti podršku Savjetodavnoj službi u vidu kancelarijskih provjera dokumentacije kako bi se osigurala usaglašenost projekata finansiranih MIDAS grant programima sa politikama zaštite životne sredine Svjetske banke. Formular koji će se popunjavati tokom terenskih posjeta i kontrola na licu mjesta, dat je u Aneksu 9.

Sve investicije nadgledaće MPRR (Direktorat za IPARD plaćanja uz podršku savjetodavnih službi ili drugih službi) tokom perioda od pet godina nakon izvršenja finalne isplate.

Direktorat za IPARD plaćanja će redovno obavještavati Tim MIDAS projekta o svojim odlukama (odobrenjima, neprihvatanjima, itd). Projektni tim MIDAS projekta će redovno obavještavati tim Svjetske banke o aktivnostima koje se realizuju u skladu sa ovim Pozivom.

Direkcija za monitoring i izvještavanje unutar Direktorata za ruralni razvoj temelji se na prikupljanju podataka dobijenih od strane Direktorata za IPARD plaćanja i MIDAS kancelarije. Dobijeni podaci će biti korišteni za dalju elaboraciju i dobijanja jasnije slike za svaki sektor u poljoprivredi koji je podržan. Na temelju tih podataka će biti omogućeno lakše programiranje budućih mjera na najbolji način kroz naredne javne pozive.

Tokom pisanja V Javnog poziva, koristili smo dokumenta i pokazatelje iz prethodnih poziva, kao i izvještaje iz istraživanja koji su sprovedeni od Direktorata za ruralni razvoj, Direktorata za IPARD plaćanja i MIDAS kancelarije.

3.7 Verifikacija, evaluacija i odobravanje zahtjeva

Zahtjev se, nakon evidencije u registru Arhive MPRR-a, dostavlja Direkciji za oglašavanje i autorizaciju projekata u okviru Direktorata za IPARD plaćanja.

Najprije se zahtjevi evidentiraju u glavnoj bazi podataka Direktorata za IPARD plaćanja i dodjeljuju im se brojevi prema redosljedu njihovog prijema u Arhivi MPRR-a.

Zatim se zahtjevi provjeravaju, prema redosljedu njihovog prijema, tako da se utvrdi da li su stigli pravovremeno i da li su kompletni, u skladu sa utvrđenom kontrolnom listom. Ova provjera kompletnosti vrši se po principu „četiri oka“. Detaljna procedura za evaluaciju zahtjeva opisana je u Priručniku za rad Direkcije za oglašavanje i autorizaciju projekata.

Da bi se uporedili podaci iz podnijete dokumentacije sa činjenicama sa terena, terenske kontrole Direkcije za kontrolu na terenu iz Direktorata za IPARD plaćanja biće sprovedene. Direkcija za oglašavanje i autorizaciju projekata će donijeti konačnu odluku zasnovanu na sprovedenim terenskim kontrolama.

Svi zahtjevi koji su kompletni i ispunjavaju uslove će biti rangirani na rang listi. Rang lista će biti napravljena za svaku investiciju posebno i broj podržanih projekata će biti određen u skladu sa iznosom sredstava izdvojenih za ovaj Poziv.

Prioritet pri odobravanju sredstava imaju aplikacije sa većim brojem bodova, ukoliko je zahtijevani iznos sredstava za podršku veći od sredstava grantova predviđenih Budžetom za tekuću godinu. Rangiranje se vrši prema kriterijima prikazanim ranije u dijelu 3.9 “Kriterijumi za bodovanje i rangiranje” ovog Priručnika.

U slučaju da, u okviru jedne oblasti investiranja, dva ili više projekata imaju isti broj bodova, prednost se daje onom projektu koji je ranije predao kompletnu dokumentaciju.

Za svaki nepotpuni zahtjev, Direktorat za IPARD plaćanja će tražiti od podnosioca zahtjeva da dostavi dokumenta koja nedostaju i to u roku od petnaest (15) kalendarskih dana. Aneks 1 i dokumenta koja se odnose na cjenovne ponude za nabavku roba, usluga i radova ne smiju se naknadno dopunjavati, već moraju biti kompletna u trenutku podnošenja zahtjeva. U slučaju da ova dokumenta nedostaju, zahtjev će biti odbijen.

U slučaju kada je to potrebno, Direktorat za IPARD plaćanja može od podnosioca zahtjeva (čiji je zahtjev potpun) zatražiti i neka dodatna obrazloženja i/ili ispravke u vezi sa podnesenim zahtjevom, a podnosilac zahtjeva ta dokumenta treba dostaviti u roku od petnaest (15) kalendarskih dana od dana prijema takvog pisanog zahtjeva.

Svi zahtjevi koji su rangirani iznad linije će biti ugovoreni. Oni zahtjevi ispod linije neće biti prihvaćeni.

3.8 Neprihvatanja i žalbe

Pismo obavještenja. Svaki podnosilac zahtjeva čiji zahtjev nije prihvaćen, najprije će biti obaviješten putem Pisma obavještenja (Aneks 11, pripremljen od strane Direktorata za IPARD plaćanja). U ovom pismu se navode razlozi za neispunjavanje kriterijuma i pojašnjava pravo **prigovora** Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja (Direktorat za IPARD plaćanja) na sljedeću adresu: Rimski trg 46, 81000 Podgorica. Rok za podnošenje prigovora je 15 kalendarskih dana (10 radnih dana) nakon prijema Pisma obavještenja.

Upravljanje prigovorima. Prijem prigovora će biti potvrđen od strane MPRR-a u roku od 5 radnih dana. Razmatranje validnih prigovora će se obaviti u roku od 30 radnih dana, ostavljajući vrijeme za prikupljanje i ispitivanje dokaza. Dodatno vrijeme može biti potrebno za pregovore sa nezadovoljnim aplikantima, ali rješavanje po prigovoru ne bi trebalo da bude duže od 45 radnih dana. Zvaničan odgovor podnosiocu prigovora biće poslat u svim slučajevima, obavještavajući šta je ishod razmatranja i sledstveno tome koje aktivnosti mogu biti preduzete. Redovno ažurirani pregled ili rezime ove evidencije biće objavljen na web sajtu MIDAS projekta. Međutim, podnosioci zahtjeva koji podnose žalbe mogu da traže anonimnost, i u tom slučaju njihova imena neće biti javna.

Rješenje o odbijanju. Drugi, poslednji korak u odbijanju zahtjeva je "Rješenje o odbijanju" (Aneks 12, koji priprema Direktorat za IPARD plaćanje). Takvo pismo šalje se podnosiocu zahtjeva - u slučaju da prigovor nije podniet ili u slučaju da je prigovor podniet ali je odbijen od strane MPRR-a (Direktorat za IPARD plaćanja). U oba slučaja "Rješenje o odbijanju" zahtjeva se šalje podnosiocu zahtjeva u roku od 30 radnih dana nakon slanja "Pisma obavještenja", opisujući razloge za odbijanje. Ako pozitivno rješavanje po prigovoru ne može biti postignuto u roku od 45 radnih dana ili ako podnosilac prigovora nije zadovoljan Rješenjem o odbijanju, podnosilac zahtjeva može pokrenuti upravni spor tužbom Upravnom sudu Crne Gore, adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 130, Kula - poslovni centar NCO, 81000 Podgorica.

Pored toga, slučajevi korupcije u pogledu korišćenja sredstava iz MIDAS projekta, uključujući nesigurne aktivnosti nabavke, ili neodgovarajuće korišćenje opreme koja je nabavljena ili kupljena iz sredstava projekta, od strane osoblja na projektu, zvaničnih partnera, pod-ugovarača, ili korisnika granta, mogu biti usmjereni na Vladin Direktorat za anti-korupcijsku inicijativu. U bilo kom trenutku, podnosilac žalbe zadržava pravo korišćenja sudskog sistema Crne Gore.

Objavljivanje. Informacije o procesima i procedurama upravljanja žalbama biće objavljene na web sajtu MIDAS projekta.

3.9 Ugovor o grantu između podnosioca zahtjeva i MPRR

Nakon donošenja Rješenja o usvajanju zahtjeva, Direkcija za oglašavanje i autorizaciju projekata (Direktorat za IPARD plaćanja) priprema Ugovor o grantu, koji reguliše obaveze njegovih potpisnika i informiše korisnika o njegovim pravima i obavezama. Korisnik mora da poštuje sve članove i Aneks iz Ugovora o grantu, koji će potpisati sa MPRR-om. Nerealizovanje investicija u skladu sa Ugovorom o grantu dovešće do odbijanja zahtjeva za plaćanje i raskida Ugovora o grantu.

Detalji oko procedure i sadržaja Ugovora o grantu između korisnika i MPRR-a navedeni su u Aneksu 6 ovog Priručnika.

Imena korisnika s kojima je MPRR zaključilo Ugovore o grantu u okviru MIDAS projekta, kao i iznos dodijeljenih sredstava biće objavljeni na internet stranicama MPRR-a i MIDAS projekta, a korisnici će biti obaviješteni i pisanim putem.

Trajanje Ugovora o grantu će biti definisano na osnovu korisnikovog zahtjeva, ali implementacija predložene investicije mora da se završi do 31. maja 2015. godine.

3.10 Investiranje u projekat

Investicija od strane korisnika može početi tek kada Ugovor o grantu potpisan od strane korisnika i MPRR-a stupi na snagu. Prije potpisivanja Ugovora o grantu dozvoljeno je izvršiti samo pripremne radove (to uključuje npr. pripremu tehničke dokumentacije). Usluge nastale prije podnošenja zahtjeva u cilju pripreme tehničke dokumentacije (nacrti, skice, predračuni) mogu biti prihvaćene do iznosa od 600 € (refundacija 300 €).

Ukoliko MPRR utvrdi da je korisnik započeo s bilo kojom aktivnošću na predloženom projektu, osim pripremnih radova, prije potpisivanja Ugovora o grantu, MPRR će raskinuti Ugovor o grantu.

Od trenutka stupanja na snagu Ugovora o grantu korisnik ne smije mijenjati projekat. U slučaju da se određena promjena ipak mora napraviti, korisnik je obavezan o tome obavijestiti MPRR u pisanom obliku uz odgovarajuće objašnjenje (Aneks 10) i može izvršiti promjenu tek nakon pismenog odobrenja od strane MPRR-a.

Mogući razlozi za takve promjene mogu biti: viša sila, prestanak proizvodnje određene robe koja je trebala biti uključena, nemogućnost dobavljača da pruži usluge, nabavi robu ili izvede radove, promjene nastale kao posljedica potrebe za usklađivanjem sa zakonodavstvom, situacija koja se nije mogla predvidjeti u trenutku zaključivanja Ugovora o grantu i ostale situacije na koje korisnik nije mogao uticati, nove tehnologije koje mogu poboljšati efikasnost projekta. Svi ovi razlozi moraju biti potkrijepljeni odgovarajućom dokumentacijom.

3.11 Nabavke

Osim ako Svjetska banka ne odobri drugačije, nabavka dobara i radova za potprojekte ruralnog razvoja (i) finansiranih od strane MIDAS-ovog programa grantova za ruralni razvoj, biće vršena zajedničkom primjenom metoda nabavki u skladu sa stavom 3.17 iz Smjernica za nabavku Svjetske Banke, u skladu sa procedurama dokumenta Svjetske banke: „Priručnik za vršenje nabavke veoma male vrijednosti prema malim grantovima, zajmovima i kreditima Svjetske banke/IDA-e“ (septembar 2005); (ii) nabavka dobara i usluga za potprojekte ruralnog razvoja finansiranih od strane MIDAS-ovog programa grantova za ruralni razvoj koji realizuju registrovana poljoprivredna gazdinstva, udruženja proizvođača, mala i srednja preduzeća, nevladine organizacije i turistička udruženja, vršiće se u skladu sa komercijalnim praksama ustanovljenim u zemlji a u skladu sa paragrafom 3.12. Smjernica za nabavku Svjetske banke i u skladu sa procedurama nabavke definisanim u Operativnom priručniku projekta (Priručnik za nabavke) i u ovom Operativnom priručniku za grantove. Takvi postupci su detaljno opisani u ovom poglavlju Operativnog priručnika za grantove.

Nabavka dobara, materijala i radova u vrijednosti koja je niža od 2.000 € biće izvršena od strane korisnika putem direktne kupovine ili ugovaranja. Treba napomenuti da stavke istih karakteristika ili one koje može obezbijediti isti dobavljač treba grupisati u cjeline, što se takođe odnosi i na ugovore u kojima se primjenjuje direktna kupovina ili ugovaranje (u iznosu manjem od 2.000 €), npr. daske, eksere i cigle treba grupisati u građevinski materijal.

Nabavka dobara, materijala i radova, koji budu u vrijednosti većoj od 2.000 €, finansiranih iz ovog Programa za grantove biće izvršeni od strane korisnika u skladu sa procedurama nabavke - Šoping (tj. poređenje cijena ponuda primljenih od ne manje od tri dobavljača) kao što je opisano u ovom Operativnom priručniku za grantove. Treba napomenuti da kompletna

lista ponuda mora biti uključena u dokumentaciju podnesenu Direktoratu za IPARD plaćanja, na kraju investicije, zajedno sa svom neophodnom dokumentacijom za zahtjev za plaćanje.

Tri ponude od nezavisnih dobavljača bi trebalo da budu dostavljene za sve stavke troškova. Kompanije koje su pozvane da dostave ponude ne smiju biti povezane jedna sa drugom ili sa aplikantom.

Ove procedure nabavke se obavljaju od strane korisnika. Međutim, Direktorat za IPARD plaćanja će biti odgovoran za i) monitoring nabavki u okviru grantova, da bi se osiguralo da su osnovni principi Bančinih procedura nabavki ispoštovani, ii) da su zapisi (arhiva) pravilno održavani, iii) da su ugovori koji se odnose na jedan zahtjev u skladu sa njihovim prirodom ili obimom (npr. u jednom zahtjevu pojedinačne stavke koje se nabavljaju, a svrstane su u istu kategoriju, moraju biti prikazane zajedno, kako se ne bi izbjegla procedura tri ponude, navođenjem pojedinačnih stavki koje iznose manje od 2.000 € (gdje je dozvoljena direktna kupovina) ne smije se dozvoliti od strane Direktorata za IPARD plaćanja). Da bi se omogućila ovakva uloga praćenja Direktorata za IPARD plaćanja, grant sporazumi će obezbijediti detalje o nabavci i računovodstvenim mjerama koje treba da se primijene da bi se zadovoljili zahtjevi Direktorata za IPARD plaćanja.

Jedinica za tehničku podršku u okviru Ministarstva finansija će pružiti obuku Savjetodavnim službama o procedurama nabavki u pogledu šoping procedura tako da oni mogu biti od pomoći aplikantima za procedure nabavke, kao i za Direktorat za IPARD plaćanja kako bi izvršili monitoring nabavki sprovedenih od strane korisnika.

Šoping procedure koje treba da prati korisnik, za nabavku dobara i građevinskih radova:

Ovaj metod se koristi za lako dostupna dobra ili robu standardne specifikacije, ili za jednostavne građevinske radove malih vrijednosti. Ponude bi trebale da budu dobavljene od nekoliko dobavljača ili ugovarača (a da ih bude minimum po tri u svakom slučaju). Pozivi za ponudama mogu biti poslani ka dobavljačima ili izvođačima putem pisma, fax-a, e-maila, ili prosljeđeni ručno, i ponude mogu biti podnesene koristeći bilo koji od ovih načina komunikacije. Sljedeći koraci treba da budu slijeđeni:

- Priprema liste traženih roba (uključujući količine) ili radova;
- Priprema tehničkih specifikacija;
- Priprema liste ponuđača ili izvođača dovoljno široke da generiše dobru konkurenciju i da daje najmanje tri ponude, kao što se i zahtijeva. Ova lista može biti pripremljena na osnovu prethodnog iskustva, konsultacijom sa Privrednom komorom, koristeći Internet, ili direktnom pretragom po tržištu;
- Priprema poziva za ponude koristeći model u aneksu 8.1. za dobra, i u aneksu 8.5. za radove;
- Slanje zahtjeva za ponude dobavljačima i izvođačima;
- Uvjeriti se da je uslov, da se dobiju minimum tri ponude, ispunjen;
- Primiti ponude do isteka roka, otvoriti ih i evaluirati;
- Pripremiti evaluacioni izvještaj koristeći aneks 8.4. za dobra i aneks 8.8. za radove; dati preporuku za potpisivanje / dodjelu ugovora;
- Potpisati ugovor koristeći anekse 8.2 i 8.6 za nabavku robe i radove;
- Držati proces kao povjerljiv sve dok ugovor ne bude dodijeljen / potpisan;
- Primanje i provjera robe i isplata po nalogu; (Napomena: osigurati da su nabavljena dobra i robe tačno kao što je navedeno u specifikaciji); i
- Čuvati sva dokumenta u datoteci, jer će ona biti potrebna kod zahtjeva za plaćanje.

Finansiranje izrade tehničke dokumentacije za iznose veće od 600 € će biti preduzeto od strane korisnika koristeći direktno ugovaranje. Model ugovora se nalazi u aneksu 8.9. Treba naglasiti da se iz MIDAS programa za grantove neće finansirati niti jedna usluga izrade tehničke dokumentacije koja je viša od 600 €, tj. samo će se iznos od 600 € smatrati prihvatljivim troškom kao dio investicije, a refundiraće se iznos do 300 €.

Svjetska banka će pregledati prvi zahtjev u svim pogledima (uključujući prihvatljivost, izbor zahtjeva, nabavku i drugo) nakon što se zahtjev odobri od strane Direktorata za IPARD plaćanja i šoping procedure se završe (tj. nakon što se ugovor potpiše). Svi zahtjevi će biti provjereni od strane Svjetske banke kroz naknadnu reviziju, gdje će minimum 1 od 10 zahtjeva biti provjereni (odnosno minimum 10%). Naknadna revizija uključuje procedure nabavki.

Podnosilac treba da dozvoli, kao i da obezbijedi kod njegovih podizvođača, Banci ili ovlaštenim revizorima od strane banke, da izvrše inspekciju ili reviziju njegovog računovodstva, arhive ili ostalih dokumenata koji se odnose na dostavljanje predloga za obavljanje usluga i izvođenje Ugovora/zahtjeva. Bilo kakvo neslaganje sa navedenim obavezama može prouzrokovati zabranjenu praksu što će usloviti raskidanje Ugovora i/ili primjenu sankcija od strane Banke (uključujući nelimitirano određivanje nepodobnosti) u skladu sa procedurama sankcionisanja Svjetske banke.

3.12 Zahtjevi za isplatu

Nakon završetka ulaganja / investicije, korisnik predaje arhivi MPRR-a Zahtjev za isplatu sa potrebnim dokumentima iz Zahtjeva za isplatu i to u originalnom obliku, nakon čega se prosleđuju Direkciji za autorizaciju plaćanja u okviru Direktoratu za IPARD plaćanja. Dokumenta koja se prilažu uz Zahtjev za isplatu, slažu se prema redosljedu navedenom u aneksu kako bi se olakšala kasnija obrada od strane Direkcije za odobravanje plaćanja u okviru Direktorata za IPARD plaćanja.

Zahtjev za isplatu mora sadržati sve, u cijelosti plaćene račune, u skladu s odabranom ponudom i ugovorom. Sredstva predviđena MIDAS operativnim priručnikom, ne mogu se isplatiti korisniku u iznosu višem od onog koji je definisan ovim priručnikom. Korisnik je dužan da podnese samo one račune koje se odnose na ulaganja u projekat i koja pripadaju spisku prihvatljivih investicija.

Svi dokumenti koji se odnose na plaćanja za finansirani projekat, osim računa za opšte troškove i pripreme radove, moraju biti datirani nakon datuma Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava (granta) između MPRR-a i korisnika.

Zahtjev za isplatu se podnosi MPRR-u (Direktoratu za IPARD plaćanja) u roku navedenom u Ugovoru o dodjeli bespovratnih sredstava (granta). Ako se procjeni da će projekat kasniti, korisnik je obavezan dostaviti MPRR-u Zahtjev za odobrenjem promjena, s objašnjenjem i pripadajućom dokumentacijom koja se odnosi na promjene, ne kasnije od 30 dana prije isteka roka za podnošenje Zahtjeva za isplatu, s ciljem da se promijeni rok. Pod uslovima da je razlog opravdan, MPRR će izdati Pismo odobrenja izmjena i Amandman na Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava (granta) će biti napravljen, tj. rok za podnošenje Zahtjeva za isplatu će se produžiti. Ako MPRR utvrdi da razlog nije opravdan, korisniku će se izdati Pismo odbijanja izmjena i Zahtjev za isplatu će se podnijeti kao što je određeno Ugovorom o dodjeli bespovratnih sredstava (granta).

U slučaju da korisnik ne podnese Zahtjev za isplatu sa svom potrebnom dokumentacijom u predviđenom roku, MPRR će raskinuti Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava (granta) i u pisanom obliku informisati podnosioca zahtjeva da Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava (granta) više nije važeći.

Pod uslovom da su sve administrativne provjere i kontrole na terenu koje se odnose na podnesen Zahtjev za isplatu pozitivno riješene, Direktorata za IPARD plaćanja – Direkcija za autorizaciju plaćanja će izdati Rješenje o isplati u roku od tri (3) mjeseca od dana prijema Zahtjeva za isplatu. Detaljna procedura za autorizaciju zahtjeva za isplatu opisana je u Priručniku za rad Direkcije za autorizaciju plaćanja.

Iznosi vrijednosti roba ili usluga prilikom podnošenja Zahtjeva za plaćanje, ne smiju biti veći od onoga što je predloženo kroz apliciranje. U slučaju da iznos iz zahtjeva za plaćanje bude veći, kao prihvatljiv će biti smatran onaj iznos koji je naveden u aplikacionoj formi (zahtjevu) podnesenoj prilikom apliciranja.

3.13 Kontrola na terenu

Kontrola na terenu sprovodi se prije potpisivanja Ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava (granta), prije isplate i tokom petogodišnjeg razdoblja nakon izvršenog konačnog plaćanja. Osim redovnih kontrola, kontrole na terenu mogu se obavljati i u bilo kojem trenutku za vrijeme trajanja investicije sa ili bez najave Direktorata za IPARD plaćanja. Naloga za sve kontrole na terenu (prije odobrenja projekta, prije odobrenja za plaćanje i *ex post* kontrole) izdaje relevantna direkcija Direktorata za IPARD plaćanja. Kontrolu na terenu sprovode službenici Direktorata za IPARD plaćanja koji mogu biti praćeni službenicima savjetodavnih službi i/ili nezavisnim revizorima koji mogu biti angažovani od strane MPRR-a ili međunarodna revizija na MIDAS projektu (u daljem tekstu: kontrolori). Detaljna procedura za izvođenje terenske kontrole opisana je u Priručniku za rad Direkcije za kontrolu na terenu.

Korisnici čije se investicije kontrolišu, obavezni su pripremiti sve potrebne podatke i materijale za sprovođenje kontrole na terenu. U slučaju da korisnik ne dozvoli ili spriječi kontrolu na terenu, ili da na bilo koji drugi način utiče na rad kontrolora, podneseni zahtjev ili zahtjev za isplatu zbog kojeg se vrši kontrola na terenu neće biti odobren.

Kontrolori na terenu će imati pristup svojoj dokumentaciji vezanoj za ulaganje sufinansirano sredstvima predviđenim iz MIDAS-a tokom svih kontrola koje se sprovode prije potpisivanja Ugovora o grantu, prije isplate i kroz petogodišnje razdoblje nakon izvršene isplate korisniku.

Za vrijeme kontrole na terenu, kontrolori mogu provjeravati poljoprivredno zemljište, zasade, stočni fond, poslovni i proizvodni prostor, objekte, uređaje i robu. Dodatno, kontrolori će takođe provjeriti odredbe kontrolne liste za zaštitu životne sredine i da korišćenje zemljišta ne ugrožava treća lica. Kontrolori mogu provjeriti i dokumentaciju podnosioca zahtjeva koja se odnosi na ta prava, provjeriti poslovne knjige i dokumente kao što su fakture i računi, popisi, dokumentacija o prihvatljivosti, potvrde plaćanja, popisi garantnih listova, odluke/rješenja, ugovori, potvrde, podaci o korišćenom materijalu i izvršenim radovima, kao i bankovne izvještaje koja posjeduje korisnik i povezane osobe. Kontrolori mogu provjeriti i računovodstvene podatke, opremu, preradu i proizvodnju, pakovanja, otpremu i skladištenje. Ukratko, kontrolori mogu provjeriti sve podatke koji se odnose na vrstu, količinu i kvalitet roba i usluga, napredak poslovanja i načine na koje se koriste završene investicije, mogu sprovesti kontrolu nad planskom i tehničkom dokumentacijom koja se odnosi na ulaganja, provjeriti računovodstvene podatke i dokumente, kao i finansijske i tehničke podatke subvencioniranih projekata. Oni izvještavaju nadležna tijela i traže implementaciju određenih postupaka za čiju implementaciju nijesu ovlašćeni. Zaduženi su i za prikupljanje podataka i informacija od mjerodavnih osoba, svjedoka, stručnjaka i drugih osoba, ako je to potrebno za adekvatno obavljanje kontrole. Nadalje, kontrolori će sačiniti odgovarajuću fotoarhivu investicije za svakog pojedinačnog korisnika.

Kontrolori mogu najaviti kontrolu korisniku 48 sati unaprijed, pod uslovima da ciljevi i svrha kontrole na terenu nisu ugroženi prethodnom najavom. U slučaju kada je podnosilac zahtjeva

obavješten o kontroli na terenu i o nužnom prisustvu treće osobe (računovođe, nadzornog inženjera, izvođača građevinskih radova), zavisno od investicije i faze kontrole, podnosilac zahtjeva je obavezan osigurati njihovo prisustvo. U slučaju da se kontrola obavlja na više lokacija, kontrolori, dok se pripremaju za kontrolu, mogu tražiti od podnosioca zahtjeva podatke o udaljenosti tih lokacija (u slučaju da sjedište korisnika i mjesto ulaganja nijesu na istoj lokaciji).

Ako podnosilac zahtjeva ne vodi sam svoje poslovne knjige, preporuka je da knjigovođa bude prisutan tokom kontrole na terenu jer se veliki dio provjera odnosi na kontrolu knjigovodstvene dokumentacije. Isto tako, sva fizička i pravna lica, kao i lica koja su s korisnikom povezana kroz predmetnu investiciju, takođe podliježu kontroli i obavezna su omogućiti implementaciju kontrole na terenu, pružiti potrebne podatke i osigurati uslove za nesmetan rad kontrolora.

Nakon inspekcije, ukoliko su svi uslovi ispunjeni, kontrolori će sačiniti odgovarajući izvještaj o stanju na terenu, da li odgovara podacima navedenim u podnesenom zahtjevu ili zahtjevu za plaćanje i priloženoj dokumentaciji i dostaviti ga Direktoratu za IPARD plaćanja na dalju obradu. Sva fotografska dokumentacija dobijena kontrolom na terenu podnosi se Direktoratu za IPARD plaćanja (u štampanoj i elektronskoj formi).

Direktorat za IPARD plaćanja će, nakon dobijanja izvještaja od strane kontrolora, za svakog korisnika ispuniti evaluacionu tabelu za odobravanje zahtjeva na osnovu koje će utvrditi listu korisnika koji će potpisati Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava (granta); a za odobrenje zahtjeva za isplatu ispuniti spisak isplata sa izračunatim iznosom podrške za svakog pojedinačnog korisnika, kao i listu podnosilaca zahtjeva kojima je odbijen zahtjev za isplatu.

Tim zadužen za vršenje terenske kontrole jednog podnesenog zahtjeva ne treba da bude isti kao i tim koji vrši terensku kontrolu za zahtjev za isplatu gore pomenutog podnesenog zahtjeva.

3.14 Finansije i isplata

Nakon što Direktorat za IPARD plaćanja potpiše Listu korisnika kojima je odobrena isplata, spisak potpisuje odgovorno lice u MPRR-u. Spisak se prosljeđuje Direkciji za izvršavanje plaćanja, a jedan kopija se dostavlja Jedinici za tehničku podršku (TSU) Ministarstva finansija radi njihove evidencije i računovodstva.

Nakon primljene Liste korisnika odobrenih za plaćanje, Direkcija za izvršavanje plaćanja pravi instrukcije za svako pojedinačno plaćanje (ili zbirnu listu za plaćanje). Nakon toga, te instrukcije se šalju Jedinici za tehničku podršku radi pregleda i procesuiranja od strane specijaliste za finansijski menadžment, i onda predstavljene MPRR-u, gdje se potpisuju od strane koordinatora MIDAS projekta. Nakon toga, MPRR izdaje nalog za plaćanje za svaku pojedinačnu instrukciju Trezoru Ministarstva finansija. Takođe, MPRR (Direktorat za IPARD plaćanja – Finansijske službe MPRR-a) procesuirala plaćanja u SAP sistemu (sistem odobrenih plaćanja) Vlade, a onda instrukcije i prateću dokumentaciju, preko Jedinice za tehničku podršku, prosljeđuje Ministarstvu finansija, tj. Trezoru. Na osnovu toga, državni Trezor uplaćuje odobreni iznos granta, sa posebnog računa MIDAS projekta, na žiro račun svakog pojedinačnog korisnika.

Nakon isplate sredstava na žiro račun korisnika, Direktorat za IPARD plaćanja će proknjižiti sva plaćanja koja su izvršena korisnicima u računovodstveni sistem MPRR-a / Direktorata za IPARD plaćanja. Plaćanja će se procesuirati u roku od 30 dana od izdavanja spiska za plaćanja od strane Direktorata za IPARD plaćanja.

3.15 Revizija i kaznena politika

Revizija finansijskih izvještaja projekta koja se obavlja na godišnjem nivou, zahtijevaće da se proširi obuhvat u skladu sa linijama grantova kako bi se uključila revizija makar jednog uzorka da bi se osiguralo da se dogovoreni rezultati ostvaruju na efikasan način. Odabrani revizor će pregledati korišćenje sredstava na slučajno odabranom uzorku, a detalji će biti opisani u revizorskom opisu posla (Projektnom zadatku). Revizija će biti sprovedena od strane nezavisnog revizora, prihvatljivog za Svjetsku banku i u skladu sa postavljenim uslovima prihvatljivim za Svjetsku banku. Godišnji revidirani finansijski izvještaj i izvještaj revizora će biti dostavljen Svjetskoj banci u roku od šest mjeseci nakon završetka fiskalne godine. Revizija će biti sprovedena u skladu sa Međunarodnim standardima revizije.

U odnosu na gore navedeno i Državna revizorska institucija će izvršiti reviziju u dva koraka:

- 1) Transakcije izvršene od MPRR-a kroz Ministarstvo finansija ili Trezor će biti kontrolisane od Državne revizorske institucije.
- 2) Državna revizorska institucija će provjeravati sredstva povučena sa MIDAS projekta.

MPRR takođe može sprovesti internu reviziju preko poljoprivredne inspekcije.

U slučaju da bilo koja od gore navedenih revizija, ili kontrole na terenu nakon investicije, izvršene od strane MPRR-a, nađe da korisnik nije koristio sredstva u skladu sa Ugovorom o grantu, slučaj će biti procesuiran u skladu sa crnogorskom zakonskom regulativom.

4. Šematski prikaz: MIDAS V poziv za grantove – tok aplikacionih

